

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ “ไทยพลัดถิ่นกับข้อจำกัดขององค์ความรู้ว่าด้วยรัฐชาติในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิบัติการการเป็นพลเมืองของไทยพลัดถิ่น ปัจจัยการมิได้สัญชาติและสิทธิพลเมืองไทยของไทยพลัดถิ่นในสังคมไทย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์รัฐชาติกับการได้และมิได้สิทธิการเป็นพลเมืองไทยของไทยพลัดถิ่น การศึกษาอาศัยมโนทัศน์สำคัญสองประการคือ มโนทัศน์รัฐชาติ และมโนทัศน์พลเมืองข้ามพรมแดน และอิงอยู่กับวิธีการศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณาสนามวิจัยหลายพื้นที่ และการอ่านตัวบท

ไทยพลัดถิ่นที่เป็นเป้าหมายการศึกษาคือ กลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในดินแดนมะริดและตะนาวศรี ซึ่งเป็นมณฑลตะนาวศรีของสหภาพเมียนมาร์ในปัจจุบัน และกลุ่มคนไทยที่อพยพจากพื้นที่ดังกล่าวกลับเข้าอาศัยอยู่ในสังคมไทย แต่มิได้สิทธิการเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย ไทยกลุ่มนี้จึงตกอยู่ในภาวะการเป็นไทยพลัดถิ่นในสังคมไทย

ไทยพลัดถิ่นอาศัยอยู่ในดินแดนมะริด-ตะนาวศรีมานาน อย่างน้อยสุดก็นับตั้งแต่การมีการปักปันเขตแดนระหว่างอังกฤษกับรัฐสยามในปี พ.ศ. 2411 ในราวพุทธทศวรรษ 2530 ไทยพลัดถิ่นในเขตพม่ามีประมาณ 41,258 คน ประกอบด้วยไทยมุสลิมประมาณ 18,280 คน ไทยพุทธ 22,978 คน โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตตำบลช้างพัง ตำบลมะลิวัลย์ ตำบลบกเปียน ตำบลลั้งเคี้ยวอำเภอเกาะสองและตำบลสิงขร อำเภอมะริด เขตตะนาวศรี สหภาพเมียนมาร์ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าว ไทยพลัดถิ่นยังอาศัยในฐานะคนส่วนน้อยในเขตตัวอำเภอเกาะสอง อำเภอมะริดและตำบลตะนาวศรี

ไทยพลัดถิ่นในพม่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำสวน แม้จะอยู่ในพื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติพม่าตามแผนที่สมัยใหม่ แต่ไทยพลัดถิ่นถือว่าตนอยู่ในแผ่นดินเดิมของไทย ถือตนเป็นไทย ผลิตซ้ำความเป็นไทย สืบทอดวัฒนธรรมไทย ศึกษาและร่ำเรียนภาษาไทย อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่พุทธทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา การผลิตซ้ำความเป็นไทยของไทยพลัดถิ่นในฝั่งพม่าไม่อาจจะดำเนินการได้อย่างในอดีต รัฐบาลทหารพม่าเข้ามาควบคุมชุมชนไทยมากขึ้น โดยการนำพระพม่าเข้ามาอยู่ในวัดไทย นำทหารและคนของตนเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านคนไทย ในบางพื้นที่ไทยพลัดถิ่นถูกกวาดต้อนให้ไปตั้งหลักแหล่งรวมกันในพื้นที่ที่รัฐบาลทหารพม่าจัดให้ และห้ามคนไทยศึกษาเล่าเรียนภาษาไทย

การเข้าควบคุมหมู่บ้านคนไทยโดยรัฐบาลทหารพม่าได้ก่อผลสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรกก่อให้เกิดการแตกรูปแบบการแสดงออกหรือปฏิบัติการการเป็นพลเมืองของไทยพลัดถิ่นผู้ยังคงอาศัยในฝั่งพม่าเป็น 4 รูปแบบ คือ หนึ่ง ไทยพลัดถิ่นยืนยันความเป็นไทย ถือบัตรประชาชนไทย และปฏิเสธการถือบัตรประชาชนพม่า สอง ไทยพลัดถิ่นถือตนเป็นไทย แต่เลือกไม่ถือบัตรประชาชนทั้งไทยและพม่า สาม ไทยพลัดถิ่นถือตนเป็นไทย แต่เลือกถือบัตรประชาชนทั้งของฝั่งไทยและพม่า และสี่ ไทย

พลัดถิ่นยังถือตนเป็นไทยและผลิตซ้ำความเป็นไทย แต่จำต้องถือบัตรประชาชนพม่า เพื่อการทำมาหากิน ประการที่สองส่งผลให้ไทยพลัดถิ่นประมาณ 3 ใน 4 ของไทยพลัดถิ่นทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในฝั่งพม่า ในช่วงพุทธทศวรรษ 2530 อพยพกลับกลับเข้ามาตั้งหลังแหล่งในฝั่งไทย โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอทับสะแก อำเภอเมือง อำเภอบางสะพาน อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และอำเภอกระบุรี อำเภอละอุ่น อำเภอกะเปอร์ และอำเภอเมือง จังหวัดระนอง

แต่ไทยพลัดถิ่นที่อพยพกลับเข้ามาประเทศไทย ไม่ถูกยอมรับให้เป็นไทยและมิได้สิทธิการเป็นพลเมืองไทย ไทยพลัดถิ่นจึงกลายเป็นคนพลัดถิ่นในสังคมไทย การกลายเป็นคนพลัดถิ่นในแผ่นดินที่ไทยพลัดถิ่นถือเป็นมาตุภูมิ ส่งผลให้ไทยพลัดถิ่นรวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรและเคลื่อนไหวเพื่อการค้าซึ่งสิทธิการเป็นพลเมืองไทย นับตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา และมีการดำเนินการใน 3 ลักษณะคือ หนึ่ง การประสานภาคีเพื่อแก้ไขกฎหมายการคืนสัญชาติให้กับไทยพลัดถิ่น สอง การแสดงตัวตน การอ้างสิทธิและเรียกร้องสิทธิการเป็นพลเมืองในทางสังคมในเหตุการณ์ทางสังคมและเวทีสาธารณะต่างๆ เช่น เวทีสมัชชาสังคมไทย เวทีพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย เวทีเครือข่ายปฏิรูปการเมืองและสังคม งานครบรอบปี เหตุการณ์สีนํ้ามู และสาม การรณรงค์ด้านสื่อและข้อมูลเพื่อนำเสนอความเป็นไทยและปัญหาการไร้สิทธิของไทยพลัดถิ่นในสังคมไทย

แต่การยืนยันความเป็นไทย การต่อสู้เพื่อความเป็นไทยของไทยพลัดถิ่นยังไม่บรรลุผล และถูกสกัดกั้นด้วยกรอบแนวคิดและพรมแดนรัฐ-ชาติมาตรฐานในสังคมไทย ผู้นำรัฐไทย สังคมไทยและรัฐศาสตร์ไทยยังไม่เปิดรับแนวคิดชาติและพลเมืองนอกพรมแดนรัฐ ไทยพลัดถิ่นจึงยังคงเป็นคนพลัดถิ่นในสังคมไทย